

„Szavak háborúja“.

EGY NÉPSZERŰ angol hetilapban fedeztem fel a nyáron ezt a rovatot. Címe, «Szavak háborúja», szójáték az angolban. *The Word War* csaknem úgy hangzik, mint *World War*: világháború.

Ha nem is ennyire véres, éppen eléggé harcias a *szavak háborúja*. De igazi ereje a *humor*. Így hát öldöklő is a maga módján, mert hiszen a nevetésesség öl.

Kedvesebb ajándékot nem is kaphattam volna karácsonyra, mint ezeknek a mulatságos, ötletes közleményeknek a gyűjteményét. A *Word War* elszórt cikkeiben még csak portyázó háborút viselő szerző váratlanul egyesítette haderejét: kötetbe foglalta írásait. A *Word War — World War* szójáték feláldozásával könyvének ezt a címet adta: *What a Word!* (Micsoda szó!)

A. P. Herbertnek, a kitűnő angol regényírónak ez a mulatságos és megdöbbentő könyve merőben lefordíthatatlan, de — *hasznunkra fordítható*. Angol ujságok, szónokok, politikusok, üzletemberek nyelvének fattyúhajtásai — az angol nyelv-dzsungel — majdnem olyan tanulságos, mint a magunké. A giz-gaz meg a gyom, gyökerében, nemzetközi növény.

A szó a gondolat kifejezője. Abból sarjad. (Vagy a gondolat hiányából.) A szó és a gondolat elválaszthatatlan — még ha igazat adunk is a francia mondásnak, hogy a beszéd a gondolat elpalástolására való. A leplezett gondolat is — leleplező.

Ép nyelvben ép gondolat. A régi mondásnak (ép testben ép lélek) ezt a változatát ajánlottam egyszer egy nyelvi ujságrovat címéül. A rovat első cikkében a szó és a gondolat egymásra utaltságát boncolgattam, hogy magamat is meggyőzzem a kérdés fontosságáról.

Akkoriban még szinte igazolásra szorult a nyelvhelyességgel való bibelődés. «Nem szabad beavatkozni a nyelv fejlődésébe» — mondogatták — «minden úgy van jól, ahogy van, a nyelv kiveti magából a helytelent» és a többi.

Ez a felfogás megdőlt.

A nyelvtisztaság és nyelvhelyesség szószólóinak lett igazuk.

Nem pusztán a szép és nem szép kérdése ez.

«Mondhatná valaki» — írja A. P. Herbert könyve bevezetőjében («Invitation to the War») — «hogy a szó főcélja a gondolat közlése, a *jelentés*, s ha ezt eredményesen szolgálja, nincs ok panaszra. De hiszen a gépkocsi főcélja is az, hogy elvigyen minket ide vagy oda, — a gyárak, a piac meg a vevők mégis megkövetelik, hogy kecses és finom legyen a kocsi...» (És tegyük hozzá: kényelmes.)

Szavak pillérein nyugszik a gondolat s a gondolatok pilléreit hidalja át a szó. Ezt vagy ilyesfélént mondtam erről évekkel ezelőtt. Akkoriban volt ez, amikor még nem a nyelvi hibákat üldözték a sajtóban, hanem a hibák üldözőit. Egyik reggeli ujság *nyelvbakterek*-nek nevezett el minket. A gúny

nekem szólt, aki ugyanabban a lapban a *mankón bicegő nyelvet* ostoroztam. Azóta legalább félszáz ilyen cikk jelent meg abban az ujságban és még több egyebütt. Egyre gyakrabban tünedeznek föl a nyelvünk épségéért és szépségéért sikraszálló írások. Azóta alakult meg a Magyar Tudományos Akadémia nyelvművelő bizottsága és indult meg ennek népszerű folyóirata, a *Magyarosan*.

Hálás vagyok a *Napkelet*-nek, hogy állandó rovatot nyitott a nyelvi kérdések megbeszélésére. A nyelv fejlődése nem ért véget régi nagy íróinkkal. A ma élőkkel sem fog véget érni. A nyelv fája a mult talajába bocsátja gyökereit, de koronája új meg új lombokat hajt.

Napról-napra új meg új idegen szavak honosodnak meg nyelvünkben. Idegen, új fogalmak nevét idegen szó nyomán kell nyelvünkbe olvasztanunk. Ezen nincs is miért keseregnyünk. Árpád apánk nem ismerhette az *áramvonalat*. Gyöngyösi Murányi Venusa nem hullámosította *tartósra* a haját. A *légsavart* hiába keressük Csokonai költészetében. Ezekkel a szavakkal nincsen semmi baj. A nyelvújítás mindegyre tart még, napjainkban is. A szó és kifejezés *magyarosságát* nem kora dönti el. Csak arra ügyeljünk, hogy azzal a légsavarral *légnadrág*-ba ne pottyanjunk, mert akkor menthetlenül lezuhanunk. A «légnadrág» és társai ellen élénken tiltakozunk.

SZÉPSÉGKIRÁLYNŐ.

Irta: Mihály László.

Az esti ködben, lámparóthban vörös női fej ott a plakáton,
pirosan izzó betűk ott felette és előtte, látom,
kamaszok s szennyes vigyor kitorzul a szájuk szélén: moziesillag,
azelőtt meg szépségkirálynő és most buja parfümillat

felhőzi körül, perzsa bunda, pezsgő és külföldi hotelek
Ostende-ban nyaral s St.-Moritzban és Nizzában tölti a telet
felváltva, s körülzsongják, dongják mézes férfidongók
és önagysága boldog is, lám, nem eselekedett bolondot,

amikor azt a végít fogta meg, melyik sokkalta könnyebb:
tanult, akár te, drága húgom, de gondolt egyet és a könyvet
lecsapta, pódiumra állott, ha éhes szemek várva-várták
s másnap nevét a lapok már széltében trombitálták,

ország híresség lett és megkérdezték, mi a véleménye,
a kormányváltozásról, sportról s dícsősége esalja fénye
nyomdafestéktől párolgó ujságghasábon enyhe mérget
szívat fel messzi lányszobák lakóival. Most, úgy-e érted,

szegény kis húgom, hogy sikernek, nagy életnek mi a nyitja:
falánk szemek előtt alakod, bájord minden esőppnyi titka
nyíljék fel s te aratsz majd a felgerjedt szennyes léha lázon:
ma még csak a zsúri, de holnap már az ordítózó mozivásznon

fröccsentí szét a tested, hangod, fülnek, szemnek, százezernek:
mert sztár lettél s nem bánod, mást, ezer butát hol is sepernek.
Látod, szegény kis húgom, neked is így kellett volna tenni,
nem álmodt szőni és gürcölni, de szépségkirálynővé lenni.